

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Žmonės ir valstybės nenori būti be veido

781-ąjį gimtadienį pasitinkantis Šiaulių miestas visada buvo tarsi barometras, atspindintis kone visos šalies gyventojų nuotaikas, meilę ar nemeilę rinkiminius pažadus žarstantiems politikams, emigraciją bei pasiryžimą išgyventi Tėvynėje. Ką Saulės miestas atspindi šiandien?

Ridas AKSOMAITIS
„Respublikos“ žurnalistas

„Nenoriu girtis, bet iš Šiaulių būsiu“, - su šypsena sako sveiko humoro ir savivertės nestokojantys šiauliečiai. Jiems pritaria ir Šiaulių turizmo informacijos centro direktorė Rūta Stankuvienė, teigianti, kad šiandien Šiauliai, kaip ir visa Lietuva, yra visur: ir Vilniuje, kur iš įvairių šalies regionų suvažiuoja žmonės labai greitai „tampa“ vilniečiais, ir airijose bei anglijose, iš kur kiekvienais metais į Lietuvą atostogų grįžta mūsų emigrantai. Net su Šiauliais tapatinamas gezo įvaizdis, pasak R.Stankuvienės, greičiau būdingas visos Lietuvos devyniasdešimtiesiems metams.

- Ar daug emigrantų sugrįžta į Šiaulius? - pasiteiravo „Respublika“ Rūtos STANKUVIENĖS.

- Labiausiai sugrįžimus jaučiame vasarą, kai emigrantai parskrenda į namus atostogų. O tokių sugrįžtančių vis daugiau. Daugiau ir jų laukiančių. Į Turizmo informacijos centrą emigrantai užsuka kupini sentimentų gimtajai šaliai, klausdami, kas naujo Šiauliuose ar Lietuvoje, ką galima aplankyti, pamatyti. Užsisako ekskursijas, nes nori savo vaikams ar draugams, su kuriais atvyko, parodyti Šiaulius. Iš trumpų pokalbių akivaizdžiai matyti, kad dažnas žmogus pilnas nostalgijos, šviesių prisiminimų, tačiau visi sako, kad išsiskyrimą su namais lemia geresnė gyvenimo kokybė užsienyje. Ir jeigu tik pradeda išsikalbėti, visi pikti ant visų valdžių. Išgirstame tiek didelio ilgesio kupinų minčių, tiek nusivylimo, kad neturėjo galimybės išgyventi gimtoje šalyje. Labai įdomu stebėti, kaip jie renkasi lauktuves, suvenyrus su Lietuvos ar Šiaulių simbolika. Draugams, bendradarbiams visada ieško lauktuvių su gražiais Lietuvos vaizdais - kad žinotų, kokia graži mūsų šalis. Sau ir vaikams labai dažnai perka marškinėlius, daugiausiai - su Vyčio simboliu ar Lietuvos žemėlapiu. Štai neseniai vienas emigrantas pasakojo nupirkęs visiems skyriaus kolegoms skirtingus puodelius ir servetėles su Lietuvos vaizdais, kad per kavos pertraukas galėtų kasdien matyti tuos širdžiai brangius vaizdus, pasakoti apie Lietuvą ir tikėtis, jog kolegoms kitai verslo ar poilsio kelionei pasirinks Lietuvą. Žmonės yra patriotai.

- Kaip mūsų šalį vertina užsienio turistai? Ar, plūstelėjus globalizmo bangai, dar sugebėjome išlaikyti kažką savito, kuo galėtume būti įdomūs kitoms tautoms?

Giedrius Baranauško nuotr.

- Kartu su globalizacija plūstelėjo ir individualumo, savitumo paieškų banga - tiek asmenybės lygmeniu, tiek pozicionuojant šalis, kultūras. Žmonės ir šalys nebenori būti be savo veido, be individualumo. Nėra neįdomių, savitumo neturinčių šalių ar kultūrų. Svarbiausia savo mąstymą projektuoti ne per tai, ko pas mus nėra, o per tai, ką turime išskirtinio, gražaus, kas paveldėta ar dabar sukurta. Kitas reikalas, kaip mes patys tą savitumą suvokiame ir vertiname, kaip sugebame paskleisti tą gerąją žinią apie Lietuvos grožį. Lietuva turi visus keturis metų laikus, kuriuos čia galima patirti. Lietuva turi nuostabią gamtą, pilną ežerų ir ežerėlių, išraižytą upių kilpomis, smėlėtus krantus. Turime gausų ir turtingą kultūrinį paveldą: nuo į UNESCO įtrauktų vertybių - kryždirbystės, Vil-

niaus senamiesčio, Kuršių nerijos, sutartinių ritmų - iki kiekvieno miesto vertybių. Svarbiausia - turime žmones, kurie tai puoselėja, kuria ir pratęsia. Labai pastebima pastarųjų metų tendencija patiems lietuviams susipažinti su savo šalimi: atrandami nacionaliniai ir regioniniai parkai, mažesni miestai ir miesteliai, keliaujama pažintiniais takais, kyla į apžvalgos bokštus. Žmonės nori patirti kažką naujo, paragauti skirtingų Lietuvos „skonių“, užsukti į restauruotus dvarus, poilsio ir pramogų parkus, pasiklausyti koncerto botanikos sode.

- O kodėl verta apsilankyti Šiauliuose? Ar į Saulės miestą turistus pritraukia tik jo pašonėje stūksantis Kryžių kalnas?

- Kryžių kalnas išlieka viena gausiausiai lankomų vietų visoje

šalyje. Bet ir čia stebime naujas tendencijas - atvykusieji vien tik dėl Kryžių kalno vis dažniau lieka dar vienai nakčiai Šiauliuose. Šiauliuose verda gyvenimas: Šokol

Kodėl teismuose lieka vis mažiau teisingumo?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojų stalo diskutavo Seimo narys, buvęs Advokatų tarybos pirmininkas Rimas ANDRIKIS, buvęs laikinasis valstybės vadovas ir Seimo pirmininkas, pirmasis atkurtos Lietuvos prokuratūros vadovas Artūras PAULAUSKAS, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos vadovas Vytautas BUDNIKAS ir teisės filosofas profesorius Saulius ARLAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Ar Lietuvoje sutvarkyta teismų sistema?
R.ANDRIKIS: Yra daug pavyzdžių, kai žmonės be pagrindo suimami, kai be pagrindo taikomos kitos procesinės prievartos priemonės, tik visuomenė apie tai mažai žino.

A.PAULASKAS: Įstatymas aiškiai apibrėžia, kada galima taikyti kardomąją priemonę - suėmimą, ir visada galima apskusti, jeigu teismas padarė klaidą. Tačiau tie teisiniai pagrindai yra labai formaliūs, todėl teismas turėtų vertinti dar ir žmogiškąjį faktorių. Pvz., jeigu žmogus įtariamasis padaręs finansinį pažeidimą, - o tai nėra smurtinis nusikaltimas, - tokiais atvejais rekomenduojama taikyti kitas kardomąsias priemones, ne pačias griežčiausias. Nežinant konkrečios bylos aplinkybių sunku vertinti, kodėl teismas vienaip ar kitaip pasielgė.

Bet yra daug tiek baudžiamųjų, tiek civilinių bylų, kai vien už pagrįstą teismo kritiką sulaukiama pačių griežčiausių priemonių. Manau, kad kritika, jeigu ji konstruktivi ir pagrįsta, yra sveikintinas dalykas ir geriausia, jei į kritiką reaguojama. Dabar susidaro toks įspūdis, kad kritika yra draudžiama ir bandoma užčiaupti visus, kurie kritikuoja. Ir pagrįstai kritikuoja. Mūsų pasitikėjimas valdžia yra labai žemo lygio. Taip pat ir teismai, nors teismai skelbia visai kitus duomenis. Todėl taip iškeliamas teismų nepriklausomumo principas, palyginti su žmogaus teise turėti savo nuomonę ir ją skleisti. Ir, be abejo, reikštinė kritika. O jeigu ta kritika yra ribojama, manau, ir teismams dėl to nėra gerai.

► **Ką reiškia sąžiningas teisėjas? Reiškia, kad jis jaučia, kaip teoretikai sako, vidinę teisės moralę**

Prof. Saulius ARLAUSKAS
Teisės filosofas

G.JAKAVONIS: Tačiau teismai klaidas sugeba ištaisyti tik po kelių mėnesių...
V.BUDNIKAS: Teismai, teisėjai yra mūsų visuomenės dalis. Mes negalime apie teismus kalbėti kaip apie atskirą sritį, neturintį nieko bendro su mūsų visuomene, mūsų ydomis ir problemomis. Teisėjai tokie patys žmonės, tik galbūt iš jų reikalaujama daugiau nei iš kitų pareigūnų ar valstybės vadovų, todėl jų savijauta kitokia. Bet šiaip jie yra

žmonės ir juos galima skirstyti į kategorijas. Yra principingų, kompetentingų teisėjų, kurie brangina savo reputaciją, bet yra ir nesąžiningų, yra ir tokių, kurie iškliūva su kyšiais.

Yra ir politikuojančių, kurie priima tam tikrus sprendimus. Pvz., dėl tų raidžių, pavardžių rašymo pasuose. Žino, kad Konstitucija draudžia, tačiau teisėjai priima sprendimus, o paskui Vyriausiasis administracinis teismas taiso. Ir, aišku, yra baikščių, šališkų teisėjų, tokių kaip nuskambėjusioje istorijoje apie šuniuką...

Be abejo, sutinku, kad neskaičius bylos kalbėti sudėtinga ir tai reikėtų daryti atsargiai. Teisinę sistemą reikėtų vertinti, sakytčiau, gana jautriai. Bet pati logika sako, kaip buvo tos moters atveju, kad tai yra neadekvatus žingsnis, neadekvatus sprendimas. Mes žinome, kad yra nusikaltėlių, pavogusių milijonus, ir jiems netaikomos tokios sankcijos, o čia buitinis nusikaltimas padaromas vos ne kaip kriminalinis.

Negerai, kai žmonės priima sprendimus norėdami pademonstruoti savo galią. Pademonstruoti, kad gali veikti prieš silpną žmogų. Apskritai teismai yra mūsų politinės sistemos dalis, o jeigu panagrinėtume mūsų politinę sistemą, pamatytume labai daug bėdų ir teismai nuo jų negali būti atsiėti.

Kitados maščiau, kad vertinant per žmogaus teisių prizmę valstybė, kaip bendrasis gėris, teisingumas yra pamatiniai dalykai. Tad teisingumui, kaip logika sako, reikėtų skirti daugiau lėšų ir dėmesio. Tačiau jeigu mes palyginsime teisėjų ir kokio nors energetikos sektoriaus darbuotojo ar bankininkas dalykas ir geriausia, jei į kritiką reaguojama. Dabar susidaro toks įspūdis

Prof. Steponas Kolupaila

Steponas Kolupaila gimė 1892 09 14 Latvijoje, Daugpilio aps., Tuminiškių dvare, neturtingų bajorų šeimoje. Tėvas Jonas buvo to dvaro nuomininkas. Jis buvo kilęs iš Vabalninko apylinkių, baigęs Peterburgo felčerių mokyklą. Motina - bajoraitė Liudvika Labunskaitė, nedidelio dvarelio Agluonos apylinkėse (Latvija) savininko duktė.

Šeimoje buvo kalbama lenkiškai, nors tėvas laikė save lietuviu ir lietuvių kalbą mokėjo. Ūkininkauti Tuminiškėse nesisekė ir Kolupailų šeima ėmė kilnotis iš vietos į vietą, nes tėvas įsidarbino felčerių geležinkelių statyboje. Ilgesniam laikui šeima apsistojo Tukume (Latvija), čia Steponas baigė pradžios mokyklą.

Norėdami geriau išmokslinti vaikus, Kolupailos persikėlė į Mintaują (dab. Jelgavą), ten Steponas ir kiti vaikai ėmė mokytis gimnazijoje. Joje tuo metu mokėsi daug lietuvių. Bendraudamas su draugais, nuvykdamas į tėvo tėviškę ir Steponas pramoko lietuviškai.

Gimnaziją Steponas baigė 1911 metais aukso medaliu. Tėvai, norėdami padėti vaikams studijuoti, persikėlė į Pamaskvį, Steponas 1911-1915 m. studijavo Matavimų institute, baigė jį geodezijos inžinieriaus laipsniu. Kaip buvęs labai geras studentas buvo paliktas institute rengtis profesūrai, nuo 1917 m. ėmė dėstyti jame hidrometriją, 1919 m. tapo profesoriumi. Čia išleido „Hidrometriją“ (1918, pirmasis toks veikalas rusų k.) ir „Trumpą hidrometrijos bibliografiją“ (1921). Parašė keletą mokslinių straipsnių.

Beje, kartu studijavo Žemės ūkio akademijoje, ten tobulino hidrometrijos žinias, studijavo hidrauliką, melioraciją. Studijuodamas Matavimų institute, atliko praktiką Breslaujos apskrityje, Pliaterio dvaruose. Susipažino su vilniškio bajoro, šių dvarų administratoriaus, ir žemaičių bajoraitės dukra Janina Tomaševičiūte, pianiste, 1916 01 24 Maskvos katalikų bažnyčioje su ja susituokė. Kadangi po Spalio perversmo išsismokslinę lietuviai stengėsi pasprukti iš badaujančios sovietų Rusijos ir grįžti kurti nepriklausomos Lietuvos, į tėvų gimtines patraukė ir jaunieji Kolupailos.

S.Kolupaila rašė: „Su žmona, vienų metų dukrele ir keliais daiktais 1921.XI.12 išvažiavome į paslaptingą Lietuvą, į nežinomą ateitį. Važiavome be pinigų, be turto, nemokėdami kalbos, vedami vien gerų norų dirbti ir kurti. Tiesa, tur-

to buvau kiek surinkęs: tai buvo seni tyrinėjimų duomenys, žemėlapiai ir literatūra, bet to turto vertę retas tesupras.

Dabar <...> šaltai įvertindamas savo žygį, turiu jį pripažinti romantiškai drąsiu ir gal kiek naiviu.

Be ypatingų sunkumų <...> per Rygą atvykome į Lietuvą. <...> Šiaulių stoties bufetas su įvairiais valgiais padarė pirmą puikų įspūdį: čia žmonės nebadavo...“

S.Kolupaila pradėjo dirbti Dotnuvos technikume (vidurinėje žemės ūkio ir miškų mokykloje), taip pat Kauno aukštesniojoje technikos mokykloje. Greitai puikiai išmoko lietuviškai kalbėti ir rašyti. Nuo 1922 m. dėstė ir Lietuvos (Vytauto Didžiojo) universitete. Nuo 1923 m. - docentas, nuo 1926 m. - ekstraordinarinis, nuo 1940 m. - ordinarinis profesorius. 1923 m. S.Kolupaila įsteigė Plentų ir vandens kelių valdybos hidrometrinį biurą ir jam vadovavo. 1935-1940 m. buvo Lietuvos energijos komiteto vandens jėgų skyriaus vedėjas. Paren-gė Lietuvos elektrifikavimo planus panaudojant jo ištirtus didelius Lietuvos upių energijos išteklius, bet dėl okupacijos jie buvo realizuoti tik iš dalies. 1941 m. už darbus gavo technikos mokslų daktaro laipsnį ir buvo išrinktas Lietuvos mokslų akademijos tikruoju nariu.

Kaip ir daugelis kitų jo kolegų, prof. S.Kolupaila prisidėjo prie Lietuvos kariuomenės karininkų kva-

▶ Steponas Kolupaila padėjo gerus pagrindus Lietuvos upių hidrologiniams tyrimams

lifikacijos kėlimo, dėstė Aukštuosiuose karininkų kursuose.

Lietuvoje iki 1944 m. S.Kolupaila paskelbė 96 veikalus ir mokslinius straipsnius hidrologijos klausimais (daugiausia apie Lietuvos upių hidrometriją). Pasisiūlė formulę maksimaliems upių debitams ir naują metodą upių žiemos debitams skaičiuoti. Formulė ir metodas plačiai paplito pasaulyje. S.Kolupaila padėjo ge-

